

Анна Саковіч

Uniwersytet w Białymstoku

ВОБРАЗ ГАЛОЎНАЙ ГЕРАІНІ Ў АПОВЕСЦІ ДАНУТА (1978) АЛЯКСЕЯ КАРПЮКА

Вобраз Дануты з аднайменнай аповесці Аляксея Карпюка (1920–1992) – гэта адзін з найпрыгажэйшых жаночых вобразаў не толькі ў творчай спадчыне пісьменніка, але і ва ўсёй беларускай літаратуры XX стагоддзя. Калі Аляксей Карпюк ствараў вобраз Дануты, у беларускай літаратуры XX стагоддзя было ўжо шмат цікавых жаночых характараў. Галерэю цудоўных жаночых тыпаў распачалі пісьменнікі-„нашаніўцы” (Янка Купала Бандароўнай (паэма *Бандароўна*, 1913), Паўлінкай (камедыя *Паўлінка*, 1912); Якуб Колас вобразам Ганны (паэма *Новая зямля*, 1923), Ядвісі (трылогія *На ростанях*, 1925). У 20–30-ыя гады стварае цэлы шэраг цікавых жаночых вобразаў Кузьма Чорны – Мані (раман *Сястра*, 1927); Агаты (апавяданне *Вераснёвыя ночы*, 1928), Марыны Астаповіч (раман *Вялікі дзень*, 1941–1944) Ганусі (раман *Млечны Шлях*, 1944). Іван Мележ у сваёй эпохальнай трылогіі выводзіць прывабныя вобразы Ганны Чарнушкі, Хадоські Канапляначкі (раманы *Людзі на балоце*, 1960; *Подых навальніцы*, 1966; *Завеі, снежань*, 1978). У пераважнай большасці гэтыя гераіні сялянкі або інтэлігенткі ў першым пакаленні, але яны прыгожыя і добрыя жанчыны, патрыёткі надзеленыя высокай духоўнасцю і мараллю.

У аповесці А. Карпюка аб генеральскай дачцэ Дануце апавядае Янка Барташэвіч, хлопец з беларускай вёскі, з беднай сялянскай сям’і, які прыехаў на вучобу ў Вільню. За Янкам Барташэвічам выразна праглядае сам Аляксей Карпюк. У значнай ступені аўтар надзяліў гэты вобраз сваім характарам, поглядамі, уклаў у яго вусны свае ўласныя словы, меркаванні. Відавочна, Янка Барташэвіч – гэта портэ-пароле самога пісьменніка. Аднак канцэпцыя твора

выяўляецца найперш, аб чым сведчыць і сама яго назва, праз вобраз Дануты, Янкавага адзінага, чыстага кахання на працягу многіх гадоў.

Чытач знаёміцца з галоўнай гераіняй аповесці адразу на пачатку твора, калі Янка Барташэвіч слухае выступленне хора. Цікава, што пры стварэнні вобраза галоўнай гераіні аўтар найперш ідзе не па шляху апісання знешняга выгляду дзяўчыны, а канцэнтруецца на праяўленнях яе ўнутранай прыгажосці, зместу яе душы: „Паненка бянтэжылася больш за ўсіх. Яе разгубленасць была нявіннай і мілай. Калі паненка заспявала, вочы яе зрабіліся натхнёныя, яна пасмялела, поўны пачуцця голас паліўся роўна і так крануў за душу, нібы ішоў не з яе, а з маіх грудзей”¹.

Гэтае ўражанне ўзмацняецца паказам таго, як успрымаюць выступленне Дануты іншыя асобы: „Паненкі глядзелі на яе аддана, з абаяннем і скрытай зайздрасцю” (25). Вобраз гераіні праменіцца пышчотай, цеплынёй і маральнай чысцінёй.

З цягам часу Дануся падабалася Янку ўсё мацней. Урэшце пісьменнік падае вобраз дзяўчыны зблізку, калі Янка і Данута выпадакова сустрэліся каля калодзежа:

Зблізу паненка была прыгажэйшай, чым я сабе ўяўляў. Яе твар нібы прамянеў нейкім святлом, ад чаго я не мог на яе доўга ўзірацца. Гэта мяне надта бянтэжыла. Скоўвала ўсведамленне, што перада мною – чалавек з іншага свету. (119).

Адначасова гэтая шчуплая, з тонкім профілем паненачка ў просценькай сукеначцы ў сінюю клетачку выклікала ў мяне пашану і прыцягвала ўжо неяк па-новаму (122).

У паненкі былі блакітныя вочы і гладкі лоб з выразнымі тонкімі бровамі, прывабныя вусны.

У яе яшчэ згадвалася парода, якую, відаць, выводзіла не адно пакаленне старажытнага роду. У пруткім целе аж кіпела здароўе. А зубы і валасы паненкі вылучалі лёгкі бляск.

Калі яна смяялася або гаварыла, смяялася і гаварыла ў ёй усё: пастава, твар, бровы, лоб, а найбольш – вочы. Яны мяняліся тысячу разоў і мелі неабмежаваны ўплыў на мяне. Узіраючыся ў іх, я бытта нешта піў, піў, піў і не мог ні напіцца, ні адарвацца (138).

¹ А. Карпюк, *Данута*, [w:] А. Карпюк, *Выбраныя творы. У двух тамах*, Мінск 1991, т. 1, s. 45. Далей пры спасылцы на гэта выданне ў дужках падаецца старонка.

Відавочна, з-за вясковай сарамлівасці і з-за лішняй сціпласці Янка толькі пасля паўгадовага знаёмства будзе ў стане апісаць падрабязна знешні выгляд сваёй каханай.

Аднак узнікае перашкода. Маці Янкі, адпраўляючы сына на навучэнне ў Вільню, выказалася катэгарычна:

– Каго хочаш выбірай сабе там за жонку. Нават за жыдоўку нічога не скажу. Адно не бяры мне полькі. Яе нага не ступіць на мой парог, покуль жыціму! Так і ведай сабе!... (47).

У гэтых парадах маці выявілася своеасаблівая трансфармацыя вопыту складанага мінулага беларускай падбеластоцкай вёскі. Барташэвіч усведамляе, што такі падыход да жыцця не адпавядае этычным нормам сучаснага цывілізаванага свету. Аднак яму цяжка адразу пераадолець свае непазбежныя вясковыя комплексы, пэўную абмежаванасць і нават кансерватыўнасць. Досыць прадурзята, варожа і катэгарычна ставіцца ён да палякаў. І цалкам нечаканым аказваецца для яго блізкае знаёмства з полькай, паненкай з „добрага дому” – Данусяй.

Дзяўчына, генеральская дачка, вырасла ў інтэлігентнай, адукаванай, забяспечанай матэрыяльна сям’і. Дануся кожнае лета ездзіць з мамусяй ў Швейцарыю, у яе „ёсць дзесяць тысяч злотых на ашчаднай кніжцы” (148). На сустрэчы з Янкам яна прыносіць з сабой прадметы свайго свету: парфуму, цукеркі, замежныя часопісы. Калі Барташэвіч недаедае, а то і галадае, дык Дануся нават не ведае, колькі дакладна каштуе плітка шакаладу: „здаецца – злот, – адказала яна бяспечна” (141). У яе была і аўтаручка амерыканскай фірмы „Ватэрман” за дваццаць злотых. Хлопец, страсянуўшыся ад анямнення і здзіўлення перад каштоўнасцю рэчы, пачаў параўноўваць, што за гэтыя грошы могуць набыць простыя людзі: „За дваццаць злотых мне трэба было дваццаць дзён насіць малако! За гэтую суму на вёсцы дзядзька прадасць цяля, ён гэтага дня чакае цэлы год і загадзя вылічвае з усёй сям’ёй, што за такую горбу грошай купіць” (141).

Аднак багацце бацькоў не сапсавала характару генеральскай дачкі. Дануся аказалася добрай, простаю дзяўчынай, зусім не падобнай на фанабэрыстых паненак, якія не лічаць сялян за людзей. Бацькі выходзілі яе з маленства ў духу пашаны да кожнага чала-

века, незалежна ад яго сацыяльна-грамадскага становішча. Сваімі адносінамі да людзей, да свету Дануся грунтоўна перамяніла Янкавы погляды адносна арыстакратаў-палякаў.

Дануся вырасла на інтэлігентную дзяўчыну, якая любіць прыроду, заўважае ўсё прыгожае вакол сябе. „Я кожны раз здзіўлюся, якая маляўнічая адгэтуль Вілія!” (122). Яна звярнула ўвагу на прыгажосць Янкавай кашулі, вышытай маці на ўзор макаў, з якой так насмяяўся грубіян палоніст Залескі. Супраціўляючыся несправядлівому, нават у нейкай ступені шавіністычнаму падыходу настаўніка да нацыянальных меншасцей, Данута ўзняла супраць яго ліцэй. Здольнасць дзяўчыны зразумець чужую крыўду і несправядлівасць вельмі ўразіла Барташэвіча. „На паненчыным твары я прачытаў, выразна ўбачыў, што яна сябе лічыць вінаватай за дурную выхадку прафесара, але не ведае, як выказаць спачуванне, і аж чырванее ад бясілля. Раптам мне зрабілася лёгка-лёгка на душы, як бывала толькі ў дзяцінстве, калі выкладзеш сваю крыўду маці” (121). Потым такую жаночую цеплыню, пяшчоту Янка адчу яшчэ не аднойчы, напрыклад, калі Дануся прапалошча яго кашулю.

Здольнасць увайсці ў сітуацыю другога чалавека і прага дапамогі была праяўлена Данусяй і тады, калі яна даведалася, што Янка ўстае ў чатыры гадзіны і да васьмі разносіць па кварталах бутэлькі з малаком. Яна вырашыла вартаваць каханага, каб ён, змучаны, мог спакойна паспаць. „Паспі, Янэчку, паспі. Ты сёння рана ўстаў, бедны, напрацаваўся, табе трэба адпачыць. Паспі, любы, я цябе павартую...” (163). Дануся шкадавала, што не мае васемнаццаці гадоў, бо тады заплацілі б ёй у касе грошы з ашчаднай кніжкі. Дзяўчына разважала, як памагчы сябру, „Мо сукенкі мае старыя прадаць?...” (148). Іншым разам без дазволу бацькі ўзяла з хаты новенькі рэвальвер, кольт, і аддала Барташэвічу, калі ён паскардзіўся што быў вымушаны прадаць стары наган сябра Сцяпана Рамановіча, маці якога патрабаваліся грошы на аперацыю.

Для Данусі ў першую чаргу важным было дабро і шчасце чалавека. Калі яна разам з Янкам вычитала ў польскім часопісе „На шырокім свеце” інфармацыю, што інжынер Збігнеў Дунікоўскі з Варшавы, вынайшоў спосаб як з рачнога пяску зрабіць золата, то яна без развагі ведала як найлепш гэта выкарыстаць – проста раздаць бедным тое золата. Так падказвала ёй чыстае дзявочае сэрца.

Таксама аддала 6 грошы віленскаму „Дабрачыннаму таварыству жанчын-каталічак”, да якога належала яе мачаха і ў якое Данута мела намер уступіць, як толькі споўніцца ёй восемнаццаць гадоў. Відавочна, у гэтым была і заслуга пані Вацлавы Янкоўскай, другой жонкі генерала, якая выходзіла Дануту сваім прыкладам.

Так як бацька Дануты з-за службовых абавязкаў часта быў па-за домам, выхаваннем дзяўчыны займаліся найперш пані Вацлава, якая Данусі даходзілася мачахай, а таксама служанка Антося – простая, добрая вясковая жанчына, якая не мела сваёй уласнай сям’і, таму цалкам аддавалася службе ў генерала.

Мачаха Данусі вяла тыповае жыццё арыстакраткі-мяшчанкі: пільнавалася дыпламатычных адносін з арыстакратычным асяродкам, даглядала дом і Данусю, а таксама загадвала службай. З размовы генеральшы з жонкай ваяводы, паняй Бацянскай, даведваемся, што яна з’яўляецца ашчаднай гаспадыняй, якая разумна вядзе дамашні бюджэт і не мае даўгоў, бо эканоміць грошы і трымае паслухмяных служанак „і нікуды кроку лішняга ступіць” (125) ім не дазваляе.

Вацлава Янкоўская была нацыяналісткай, якая лічыла, што ўкраінцы забралі ў палякаў Кіеў і хочуць яшчэ адабраць Львоў. Адначасова яна не мае нічога супраць, каб Польшча мела калоніі ў Афрыцы, нават згодная там аказацца на службовай пасадзе. Па яе перакананні, калі забіраюць у нас, дык гэта дрэнна, а як мы ў іншых – цалкам слушна. На шчасце, у Данусі такой крывадушнасці і імперыялістычных адзнак Янка не заўважае.

Генеральша выходзіла Дануту найперш у традыцыйным духу, які ад стагоддзяў меў гарантываць жанчыне шчасце: касцёл, кухня, дзеці. Невыпадкова Янка ўбачыў другі раз Данусю, калі яна ішла з мачахай на службу ў касцёл:

Паненка крочыла сціпла, нібы школьніца, трымала чорны малітвін-нік у залатой аправе і ўпотаі зыркала на нас. Дануся паводзіла сябе так, як дзеці пры чужым нябожчыку, – з забаўнай вонкавай пакорай і ціхмянасцю.

Мне ўжо тады кінулася ў вочы розніца паміж маці і дачкой.

Фанабэрыстая шляхцзянка з відочнымі рысамі каўказскай крыві была зусім не падобная на Данусю – жвавае, прыбагнае дзіця (54).

Падчас першага візіту Янкі ў дом Янкоўскіх сціпляя, сумленая Антося навучае ў кухні Данусю гатаваць розныя стравы. Гэта істотна для будучай гаспадыні-жонкі, каб быць самастойнай, вынаходлівай, каб даваць сабе раду ў жыцці. Несумненна, адносіны генералавай дачкі з Антосяй мелі добры ўплыў на ўнутранае развіццё Данусі. У юным узросце яна мела магчымасць пазнаць іншы, не арыстакратычны падыход да жыцця.

Падчас вучобы ў Вільні ў Янкі Барташэвіча сфарміравалася сваё ўяўленне аб польках: „Кажуць, што з усіх жанчын полькі вылучаюцца вытанчанымі густамі, пачуццём прыгажосці, як немкі – акуратнасці” (249). Такія рысы ён адзначае і ў Данусі. Адначасова ён прыкмячае, што генеральская дачка ўсё ж не цалкам упісваецца ў парадыгму полькі-мяшчанкі. „Ёсць нейкія амаль няўлоўныя рысы, па якіх можна адгадаць нацыянальнасць чалавека. Многім полькам была ўласціва некаторая сухасць, што ішла ад набожнасці. Але ў Данусі гэтага не было і следу” (137). Генералава дачка была шчырай, цёплай, добрай і найперш адкрытай для іншых людзей.

У характары дзяўчыны заўважаюцца таксама пэўныя супярэчнасці. З аднаго боку, Данута не саромеецца загараць з сяброўкай у адным купальным касцюме ў цэнтры Вільні, а з другога, згодная выйсці замуж за нялюблага чалавека. Дануся прызналася, што жаночым ідэалам для яе з’яўляецца Марыля Верашчака, якая кахала Адама Міцкевіча, а выйшла замуж за магната Путкамера. Падобны лёс меў чакаць і генеральскую дачку. Даведаўшыся пра ахвярнасць мачахі, якая не мае ўласных дзяцей, каб цалкам аддацца выхаванню Данусі, яна абяцала выйсці замуж толькі за таго, каго мачаха ёй выбярэ. І пані Вацлава выбрала Браніслава Любецкага. З таго моманту з’явіліся непаразуменні паміж Данусяй і Янкам. Ён сам прызнаецца, што „паказаць усю бязглуздасць яе намеру не ўмеў. Да таго ж ва ўсёй гэтай гісторыі быў зацікаўленай асобай, і гордасць не дазваляла яе адгаворваць. У яе было столькі самааданасці, што ў мяне паступова праявіліся да паненкі спачуванне і жаласць (...) Колькі дзён я нічога не ведаў! За каго яна мяне тады лічыць, за хлопчыка для забавы?... Якая мая роля ў гэтай гісторыі?!. Блазна прыдворнага хацелі з мяне зрабіць?!” (151).

Браніслаў Любецкі быў багатым польскім арыстакратам, князем. Ён мог сабе дазволіць уехаць на кані ў банкетную залу ў Закапанэ і заплаціць грошы за пабіты посуд, бо гэта было, на яго дум-

ку, рамантычна. Аднак князь замест таго, каб развівацца ўнутрана, інтэлектуальна, або нешта добрае рабіць для іншых, для Радзімы, жыве як паразіт, выкарыстоўваючы свой статус. Дарэчы, фізічна ён таксама быў слабы. Адным словам, Браніслаў быў супрацьлегласцю Барташэвіча. Дануся не змагла пакахаць такога „афіцыйнага нарачонага”, якім прызнаваўся князь Любецкі, бо яна не звяртала ўвагі на тое, у якой сям’і чалавек нарадзіўся. Генеральскай дачцэ, апрача характару Янкі, імпанавалі яго рост і сіла. Данусі падабалася, калі ён гайдаў яе на руках. Відавочна, што пры такім мужчыне яна адчувала сябе бяспечна, называла яго пяшчотна „Лёнгінус”, „Галіяф”, што было вельмі прыемна Янку.

Факт, што Данусі не перашкаджала ні сацыяльнае паходжанне Янкі, ні яго нацыянальнасць, не значыць, што дзяўчына не заўважала нейкіх недахопаў у яго культурным выхаванні. Яна часта рабіла закіды Барташэвічу, што ён рэзкі, бескампрамісны, грубы ў адносінах да іншых. Сама сабе дзяўчына тлумачыла, што каханы пад грубасцю хавае свае сапраўдныя пачуцці. Удзячны Данусі за разуменне яго паводзін, Янка шчыра прызнаўся каханай, што часамі робіць і гаворыць не тое, што трэба. „А ты разумная, Дана!.. І дзіўна падобная на маю маму! – упершыню я гэта заўважыў (...)” (166). Апрача таго Данута старалася навучыць Янку, каб ён не быў „дзікуном”. Аднак для яго гэтая дыпламатыя „пахла” няпраўдай, няшчырасцю, і асацыявалася з фальшам адукаваных людзей у белых рукавічках. Вось як хлопец тлумачыў Данусі свае паводзіны: „Табе здаецца, што я грубы. Бо цябе выходзілі на такіх пустых буржуйскіх кніжачках. Вучылі ўсюды быць добрай. А мяне бацька вучыў, што для ўсіх добрым быць немагчыма, бо тады трэба аднолькава кланяцца і разумным і ідыётам! Маці вучыла гаварыць усюды праўду і адно праўды трымацца. Я не грубы, я трымаюся бацькавай і матчынай філасофіі!” (145).

Пачуццё кахання з цягам часу так запалоніць Данусю, што яна стане нявольніцай яго. Дзяўчына пачне з нецярплівасцю спяшацца на сустрэчы з Янкам і старацца дагадзіць яму, нягледзячы на тое, „што грубыя і часамі дурныя мае (Янкі – А.С.) выхадкі надта яе абражаюць, але дзяўчыну цягнула да мяне нейкая сіла. Якой паненка, відаць, не магла даць рады” (165). Дануся, каб спадабацца Янку, напрыклад, абрэжа валасы, бо так падстрыжана была студэнтка з універсітэта імя Стэфана Баторыя Вольга, якой таксама падабаў-

ся Барташэвіч. Пачуты з вуснаў генеральскай дачкі дакор з-за гэтай дзяўчыны, дае Янку падставы для высновы, што „Ну дакладна так сказала б вясковая дзяўчына, абразіўшыся, што яе хлапец пайшоў з другой!” (136). Адкрыццё, што рэўнасць уласціва ўсім людзям, незалежна ад іх паходжання, збліжае маладых людзей.

Несумненна, знаёмства з такой добрай і шчырай асобай, як Дануся, мела карысны ўплыў на Янку. Ён навучыўся ад яе добразычлівым адносінам да іншых, што прыдалося яму ў будучым жыцці. Вядома, каханне не ведае ніякіх межаў: ані нацыянальных, ані грамадзянскіх. Яно па-над усімі чалавечымі падзелама і дзякуючы яго сіле чалавек можа зрабіць ўсё, нават асягнуць раней немагчымае. „Я зрабіўся ўпэўнены, здаволены, шчаслівы – у мяне нават прачнулася пачуццё гумару, якога я ў сабе дагэтуль, бадай, і не заўважаў” (139).

Дануся, як дачка ваеннага, узрасла ў духу пашаны і адданасці да айчыны. Яе пачуццё патрыятызму не дазволіла абыякава аднесціся да сітуацыі, калі людзі жартуюць над трунай палкоўніка. „Пан Мечыслаў Станкевіч. Адзінокі стары. Яго дзеда Мураўёў павесіў за паўстанне. Бацька за Польшчу памёр у царскай турме. Жонка памерла ў вайну ад тыфусу. Сам ён – апошні з роду Станкевічаў, у нас бываў не раз, мне гісторыі даваенныя расказваў... Увесь яго род загінуў за Польшчу, за іх, а яны такія няўдзячныя, подлыя, чаму, чаму?” (160). Элементарная прыстойнасць патрабуе пашаны да любога нябожчыка, таму цалкам зразумелае абурэнне Данусі, якой бацька таксама прысвяціў сваё жыццё Радзіме. Гэтае здарэнне скаланула веру Данусі ў іерархію чалавечых каштоўнасцей. Яна доўга не магла супакоіцца пасля ўбачанага. Эмоцыі суцішыліся толькі пасля малітвы каля касцёла.

Аднак дамашняе выхаванне ў патрыятычным духу найбольш праявілася ў паводзінах Данусі падчас вайны. Яна, не зважаючы на смяротную небяспеку, рызыкуючы сваім жыццём, заўсёды памагала іншым. Ад свайго калегі Віктара, былога партызана, пілота, Янка даведаўся, што калі яго падстрэлілі пад Вільняй яму памагла выжыць адна полька. „Гэтая жанчына пераклала, бытта ў гушчары сасной прыдушыла рабочага і патрэбна медыцынская дапамога. Ляснік, вядома, нічога не зразумеў. Немец пасадзіў яго ў машыну, і яны паехалі. А праз гадзіну дзяўчына вярнулася ў лес з доктарам-

палякам” (308–309). Барташэвіч ведаў, што гэтай жанчынай магла быць толькі яго Дануся.

Пра далейшы лёс Дануты Янка даведаецца толькі праз пятнаццаць гадоў, калі ён паедзе ў Вільню. Нешта раскажа яму ўжо вельмі пажылая цётка Антося, якая перадасць яму і пісьмо каханай. Янка даведаецца з яго, што Дануся добраахвотна ўступіла ў ахвярную барацьбу з фашысцкай уладай. Выкарыстоўваючы добрае валоданне нямецкай мовай і сваю службу ў камендатуры, яна ратавала людзей, якіх арыштоўвалі немцы. Гэта Дануся пастаралася ўгаварыць начальства Арміі Краёвай „шукаць сувязі з беларускімі партызанамі. Нават сама вызвалася пайсці на сустрэчу, каб дамовіцца аб сумесных акцыях” (323).

„У мяне сумленне чыстае. Ад крывавай банды арыўскіх нарманаў я ўратавала не адзін дзесятак герояў. Кідалася ратаваць іх не толькі таму, што ў кожным арыштаваным уяўляла цябе. Потым гэта зрабілася маім сумленнем” (324).

Данута была не толькі прыгожай і інтэлігентнай дзяўчынай, але і стала вопытнай сацыяльнай дзеячкай, аб чым даведваемся з перадсмяротнага пісьма. Фашысты прапанавалі ёй, што даруюць жыццё, калі падпіша іх адозву. Генеральская дачка разважала, ці мае права на асабістае шчасце, увогуле на жыццё, ад якога залежыць толькі адзін яе подпіс, як намаўляла студэнтка Вольга, зроблены хаця б для блізіру. Дануся канчаткова вырашыла, што нічога не зробіць супраць свайго сумлення. „Не! Не-е! – завішчала раптам Данута. – Яны расклеяць заклік з маім факсіміле на ўсіх платах і сценах, перададуць па радыё, надрукуюць у газетах!.. Іх нават Янэк прачытае!.. Хіба не будзе здрадай і подласцю з майго боку?” (331)

Знаходзячыся ў турме, Дануся клапацілася найперш пра іншых: выкупіла за грошы з арышту мачаху, Любецкага і Вольгу. У пісьме да Янкі напісала, што нічога ў сваім жыцці не шкадуе і каб мела магчымасць перажыць яго яшчэ раз, нічога не перайначыла б. „Часамі ўгаварваю сябе, што не можа быць, каб я зусім знікла з гэтага свету, каб нічога не чула і не бачыла. Мне лёгка сябе ўгаварыць, што нічога не зменіцца, хоць мяне і заб’юць. Ведаю Янку, ты або мой тата смерць сустрэлі б горда і спакойна, як сапраўдныя мужчыны. За гэтую сілу я цябе кахала... Адно пэўна – каб цяпер хто

вярнуў жыццё, рабіла б зноў тое самае!” (323) Сапраўды, генеральская дачка сваім гераічным жыццём апраўдала сэнс, укладзены ў імя Данута, што на беларускай мове значыць „абдораны”, а на польскай – „obdarzony”.

Невыпадкова аповесць *Данута* А. Карпюка карыстаецца вялікай папулярнасцю да нашага часу. Рысы, увасобленыя ў вобразе галоўнай гераіні, нязменна прывабліваюць чытацкую аўдыторыю. Гэты жаночы характар, створаны А. Карпюком, разам з іншымі гераінямі анталагічных твораў беларускай літаратуры, пераходзіць за межы XX стагоддзя.

STRESZCZENIE

Obraz głównej bohaterki w opowieści *Danuta* Alaksieja Karpiuka

Tytułowa postać *Danuty* jest przykładem kobiety wychowanej w tradycyjnej, patriarchalnej rodzinie. Bohaterka została ukazana w sytuacji, która zmuszała ją do trudnych wyborów. Ta córka polskiego generała zakochała się w wiejskim, białoruskim chłopcu. Różnice społeczne, narodowościowe i materialne, dzielące kochanków, okazały się mniej ważne od uczucia. Przedstawiona analiza postaci wykazała, że dla Danuty nadrzędne znaczenie miały wartości moralne, takie jak wierność danemu słowu, wdzięczność za okazane dobro, praca na rzecz innych, miłość do ojczyzny. W imię tych wartości poświęciła osobiste szczęście. O tym, że nie było to ślepe podporządkowanie patriarchalnemu porządkowi społecznemu świadczy patriotyczne zachowanie Danuty podczas wojny, kiedy nie zgodziła się na współpracę z hitlerowcami.